УДК 378.018:614.2]:616-036.21

DOI: 10.12958/2227-2844-2021-6(344)-2-58-65

Корнієць Нелля Григорівна,

кандидатка медичних наук, доцентка, завідувачка
кафедри акушерства та гінекології ДЗ «Луганський
державний медичний університет», м. Рубіжне, Україна.
kornietsnellia@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2816-1995>

Слєпичко Юлія Миколаївна,

кандидатка медичних наук, доцентка кафедри
акушерства та гінекології ДЗ «Луганський
державний медичний університет», м. Рубіжне, Україна.
julijaslepichko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2121-8696>

Тертична-Телюк Світлана Вікторівна,

кандидатка медичних наук, асистентка кафедри
акушерства та гінекології, ДЗ «Луганський
державний медичний університет», м. Рубіжне, Україна.
svetlana.tertichnaya@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6759-7604>

Кравцова Юлія Андріївна,

асистентка кафедри акушерства та гінекології
ДЗ «Луганський державний медичний університет»,
м. Рубіжне, Україна.
julija.kravtsova@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8561-2847>

**ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ
ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ В УМОВАХ COVID-19**

Уже майже два роки весь світ живе в умовах поширення вірусу COVID-19, який перетворився в пандемію. Ця ситуація вплинула на всі сфери життєдіяльності, в тому числі і на освіту. Заклади вищої освіти, зокрема медичні, змушені були швидко реагувати і переформатовувати весь процес навчання. Університети активізували використання дистанційної форми навчання, але специфіка медичної освіти така, що формування більшості фахових компетентностей майбутніх лікарів пов'язане з очними формами навчання і вимагають особистої присутності. Ми згодні з В. Швиркою, що «сучасні вимоги до розбудови

національної професійної школи відповідно до очікувань суспільства повинні передбачати, насамперед, ефективну підготовку спеціалістів високого класу в різних сферах. Навчання й виховання у закладах вищої освіти буде якісним, якщо буде якісний зміст навчально-методичного забезпечення; будуть використовуватись сучасні форми, методи й засоби організації навчально-виховного процесу із залученням інноваційних технологій» (Швирка, 2018, с. 36). Безумовно, в умовах пандемії, освітній процес не може зупинитися і здобувачі вищої освіти повинні мати можливість отримувати якісну освіту, але потрібно зберігати баланс між аудиторною та дистанційною формою передачі знань та вмінь (Nalyvaiko & Vakulenko & Zemlin U, 2020). І тут на допомогу приходять сучасні технології організації освітнього процесу, в тому числі змішане навчання.

Наукова розвідка показала, що упровадженню моделі змішаного навчання в систему освіти присвячували свої праці такі зарубіжні та вітчизняні авторів, як Дж. Бейлі, К. Бонк і Ч. Грехем, Є. Желнова, О. Кривонос, В. Кухаренко, Н. Наливайко, О. Наливайко, М. Нікітіна, Дж. Руні, О. Спіріна, Х. Стейкер і М. Хорн, А. Стрюк, Ю. Триус, Г. Чередніченко, К. Чжан, Ч. Сяоян, Х. Ван, Л. Шапран та інших.

Питання змішаного та дистанційного навчання порушували А. Бурмістрова, Н. Болюбаш, В. Демкин, В. Голубєва, І. Ільїна, М. Коваль, І. Лісецька, В. Маняхіна, Дж. Мунен, Т. Муращенко, Н. Найдєнова, Е. Новікова, Н. Телешева, О. Хмель, В. Швирка, С. Шокалюк та ін.

Досить активно питання використання змішаного навчання у медичних закладах вищої освіти вивчали зарубіжні науковці А. Чоулес, Л. Нсу, А. Каваделла, Й. Франтз, В. Бозалек, К. Шаффер, Й. Смалл, С. Стріскланд, М. Вестерлакен та інші.

Проте, теорія і практика використання змішаного навчання в медичних ЗВО потребує подальшого дослідження.

Вважається, що поняття «змішане навчання» почали використовувати з появою Інтернету в кінці 1990-х рр. Однак довгий час змішане навчання не мало єдиного визначення і розуміння. З 2006 р. і по даний час під змішаним навчанням прийнято розуміти поєднання очного навчання і навчання з використанням комп'ютерних технологій, хоча до цих пір поняття «змішане навчання» в світовій педагогічній практиці трактується по-різному.

Ми спиралися на позицію О. Ковтун, яка розглядає змішане навчання як цілеспрямований процес взаємодії суб'єктів навчання, в якому поєднані традиційна та дистанційна моделі навчання, який відбувається в аудиторії та поза її межами, у синхронному та асинхронному режимах, базується на широкому використанні ІКТ (Коротун, 2016).

Сьогодні науковці-практики констатують, що освіта у всьому світі переживає етап переосмислення феномену змішаного навчання, коли ще

не вкоренилося саме поняття і зміст цього напрямку. Мабуть, цим пояснюється різноманіття його моделей. Серед яких модель «Flipped Classroom» («перевернутий клас»), модель «Зміна робочих зон» («ротація станцій»), «Face-to-Face Driver» («Аудиторне навчання з онлайн-підтримкою»). Найбільш відомою є типологія моделей Х. Стейкера і М. Хорна, яка була розроблена в 2012 році. Вона включає в себе шість моделей (Staker & Horn 2012):

- «Face-to-Face Driver» («аудиторне навчання з онлайн-підтримкою», «очне навчання з частковим застосуванням технологій»);
 - «Rotation» («ротаційна модель», або «модель чергування»);
 - «Flex» («гнучка модель», «гнучкий план», «гнучка адаптаційна модель»);
 - «Online Lab» («онлайн-лабораторія»);
 - «Self-blend» («факультативне самостійне онлайн-навчання», «саморегулюєме навчання», «навчальне меню», «особистий вибір»);
 - «Online Driver» («онлайн-навчання з аудиторного підтримкою»;
- інші варіанти смислового перекладу – «дистанційне онлайн-навчання» і просто «онлайн-навчання»).

Проте, досвід впровадження змішаного навчання в ЗВО показує, що викладачі в своїй роботі частіше за все спираються на типологію моделей Х. Стейкер і М. Хорна, модифікують її, відбираючи ті чи інші моделі і корегуючи їх, але в цілому зберігаючи емпіричний характер підходу.

Обираючи змішане навчання як основну форму організації освітнього процесу на період пандемії COVID-19 на спеціальності 222 «Медицина» у ДЗ «Луганський державний медичний університет», ми враховували специфіку підготовки саме медичних працівників і основні дидактичні особливості змішаного навчання, які характеризують його переваги перед іншими формами організації освітнього процесу, а саме:

- інтеграція дидактичних можливостей традиційної та електронної форм навчання, оптимальне їх поєднання;
- можливість використання, в тих чи інших варіантах, на всіх рівнях освіти, для будь-яких профілів, спеціальностей, напрямів підготовки;
- істотне підвищення можливостей для персоналізації та індивідуалізації освітнього процесу;
- підвищення мотивації здобувачів вищої освіти;
- домінування в структурі навчального процесу індивідуальної роботи студентів, що сприяє розвитку навчальної самостійності і формування навичок, що забезпечують можливість самоосвіти на наступних етапах життя;
- широке використання різних інтерактивних видів навчальних активностей.

Вирішальними стали і принципи змішаного навчання:

- гнучкість та адаптивність;
- можливість урахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти (варіації змісту навчальних матеріалів, темпу та засобів навчання тощо);
- мобільність (можливість навчатися в зручний час у зручному місці, вибираючи найбільш доступні для себе засоби навчання);
- забезпечення захисту інформації (конфіденційність зберігання особистих даних, безпечна передача даних тощо);
- економічна ефективність (за рахунок більш раціонального використання навчальних приміщень, матеріально-технічної бази тощо, можливості збільшення аудиторії здобувачів освіти);
- використання спеціалізованих технологій і засобів навчання (можливість дистанційної взаємодії передбачає необхідність доступу до мережі Інтернету, спеціальних пристроїв, таких, як комп'ютер, мобільний телефон, планшет тощо, а також програмного забезпечення) (Олійника, 2019).

Перераховані принципи гармонійно поєднуються з традиційними дидактичними принципами:

- природовідповідність;
- науковість;
- доступність;
- наочність;
- свідомість;
- активність;
- системність;
- зв'язок теорії з практикою;
- інтерактивність.

Привабливим для медичних закладів освіти є і те, що для змішаного навчання характерні як традиційні засоби навчання (підручники, посібники, засоби візуалізації (схеми, плакати тощо), симуляційне обладнання, роздаткові матеріали та технічні засоби навчання), так і інноваційні, серед яких електронні підручники, різноманітні бази даних (мультимедійні ресурси, відеохостинги, електронні каталоги наукових публікацій), інформаційно-пошукові системи мережі Інтернет, прикладне програмне забезпечення навчального призначення, мережеві сервіси і додатки (соціальні мережі, соціальні закладки, сервіси візуалізації інформації: майндмепінг, інфографіка, сторітелінг, скрайбінг тощо, сервіси для спільної роботи над документами тощо)).

Також ми розуміємо, що змішане навчання має і певні недоліки, серед яких:

- залежність від технічних засобів навчання;
- недостатня комп'ютерна грамотність як викладачів, так і здобувачів вищої освіти;

- невідповідність викладачів до застосування цього методу навчання;

- велика кількість часу для підготовки та розміщення необхідного матеріалу на освітній платформі університету;

- здобувачі вищої освіти не одразу звикають до регулярності роботи в дистанційній формі, що тягне за собою відставання у навчанні;

- здобувачам освіти необхідно показати, як використовувати засоби технологій і що від них очікується;

- здобувачі освіти повинні витратити певну частину свого вільного часу на навчання.

Таким чином, під час організації освітнього процесу ми намагались органічно поєднати традиційні (словесні, наочні, практичні) і інтерактивні (кейс-технології, проведення відеоконференцій, відеолекцій та «круглих столів», веб-квести, «мозковий штурм», ділова гра, метод проектів та ін) методи навчання.

Так при викладанні ОК «Акушерство та гінекологія» викладачами активно використовувались, наприклад, такі методи навчання:

- відеолекція «Гострий живіт в «гінекології».

- відеоконференція «Планування вагітності як основа збереження репродуктивного здоров'я. Сучасні методи контрацепції».

- дискусія «Папіломовірусна інфекція і рак шийки матки. Які шляхи профілактики?».

- диспут «Клімактеричні порушення в практиці сімейного лікаря: рутинна практика чи реальний спосіб покращити якість життя пацієнтки?».

- вебінар «Антенатальний супровід вагітних з екстрагенітальною патологією».

Серед навчальних матеріалів для здобувачів вищої освіти були запропоновані:

- презентація – «Порушення функції репродуктивної системи» – матеріал, який підтримує публічний виступ, який може містити різні мультимедійні інструменти, представлений, як правило, у вигляді слайдів;

- графічний організатор для візуалізації різних процесів;

- робочі зошити для самостійної роботи здобувачів освіти «Ендометріоз. Доброякісні захворювання молочних залоз», «Плацентарні порушення. Затримка внутрішньоутробного розвитку плода. Дистрес плода», «Фонові та передракові захворювання жінки. Злоякісні новоутворення жіночих статевих органів. Трофобластична хвороба» тощо;

- аудіо- та відеоматеріали для більш глибокого занурення у проблему скринінгу ракових захворювань репродуктивних органів жінки;

- симуляція для опису явищ, процесів тощо;

- інструкції для опису процесів та надання необхідних допоміжних інструкцій для виконання завдання;
- тести для вимірюються досягнення навчальних результатів;
- тест для самоперевірки для самостійної перевірити розуміння вивченого, закріплення і отримання зворотного зв'язку.

Отже, впровадження змішаного навчання в заклади вищої медичної освіти в період пандемії дозволило, по-перше, продовжити навчальний процес; по-друге, прискорити розвиток дистанційного навчання; по-третє, побачити можливості подальшого застосування і підвищення ефективності змішаного навчання у підготовці студентів-медиків.

Список використаної літератури

- 1. Швирка В. М.** Сучасні освітні тренди як інструмент підвищення якості освіти в університеті. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2018. № 8 (322), Ч. I. С. 37–44. **2. Nalyvaiko O.,** Vakulenko A., Zemlin U. Features of forced quarantine distance learning. *Scientific Notes of the Pedagogical Department*. 2020. №1 (47), P. 78–87. DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2020-47-09>. **3. Коротун О. В.** Методологічні засади змішаного навчання в умовах вищої освіти. *Інформаційні технології в освіті*. 2016. № 3 (28). С. 117–129. DOI: <https://doi.org/10.14308/ite000607>. **4. Staker H.,** Horn M. B. Classifying K-12 Blended Learning, 2012. 22 p. URL: <https://wp-content/uploads/2013/04/The-rise-of-K-12-blended-learning.pdf>. **5. Технологія** змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти : підручник ; за заг. ред. В. В. Олійника, ред. кол.: С. П. Касьян, Л. Л. Ляхоцька, Л. В. Бондаренко. URL: https://lib.iitta.gov.ua/718812/1/%D0%97%D0%9D%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%92%D0%98%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF_24_06_2019%20%282%29.pdf.

References

- 1. Shvyryka, V.** (2016). Suchasni osvritni trendy yak instrument pidvyshchennia yakosti osvity v universyteti [Modern educational trends as a tool to improve the quality of education at the university]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka (pedagogichni nauky) – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Pedagogical sciences*, 3 (28), 117-129 [in Ukrainian]. **2. Nalyvaiko, O.,** Vakulenko, A. & Zemlin, U. (2020). Features of forced quarantine distance learning. *Scientific Notes of the Pedagogical Department*, 1 (47), 78-87. DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2020-47-09>. **3. Korotun, O.** (2016). Metodolohichni zasady zmishanoho navchannia v umovakh vyshchoi osvity [Methodological bases of blended learning in the higher education]. *Informatsiini tekhnolohii v osviti – Information technology in education*, 3 (28), 117-129. DOI: <https://doi.org/10.14308/ite000607> [in Ukrainian].

4. Staker, H., & Horn, M. (2011). Classifying K-12 Blended Learning. Retrieved from <https://wp-content/uploads/2013/04/The-rise-of-K-12-blended-learning.pdf>. **5. Tekhnolohiia** zmishanoho navchannia v systemi vidkrytoi pisliadyplomnoi osvity [Technology of blended learning in the system of open postgraduate education]. (2019). Retrieved from https://lib.iitta.gov.ua/718812/1/%D0%97%D0%9D%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%92%D0%98%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF_24_06_2019%20%282%29.pdf [in Ukrainian].

Корнієць Н. Г., Слепичко Ю. М., Тертична-Телюк С. В., Кравцова Ю. А. Змішане навчання як ефективна форма підготовки майбутніх лікарів в умовах COVID-19

Стаття присвячена проблемі використання змішаного навчання як сучасної педагогічної технології в умовах COVID-19. Змішане навчання розглядається як цілеспрямований процес взаємодії суб'єктів навчання, в якому поєднані традиційна та дистанційна моделі навчання, який відбувається в аудиторії та поза її межами, у синхронному та асинхронному режимах, базується на широкому використанні ІКТ (О. Коротун). В статті окреслені переваги та недоліки змішаного навчання. Розглянуто функції і принципи змішаного навчання. Перераховані методи і засоби організації навчання за цією технологією.

Опит впровадження змішаного навчання в освітній процес закладів вищої медичної освіти свідчить, що ця технологія має велику перспективу не тільки в період пандемії та може використовуватись на постійній основі.

Ключові слова: змішане навчання, педагогічна технологія, навчання, заклади вищої медичної освіти, COVID-19.

Корниец Н. Г., Слепичко Ю. Н., Тертычная-Телюк С. В., Кравцова Ю. А. Смешанное обучение как эффективная форма подготовки будущих врачей в условиях COVID-19

Статья посвящена проблеме использования смешанного обучения как современной педагогической технологии в условиях COVID-19. Смешанное обучение рассматривается как целенаправленный процесс взаимодействия субъектов обучения, в котором сочетаются традиционная и дистанционная модели обучения. Этот процесс происходит в аудитории и за ее пределами, в синхронном и асинхронном режимах, базируется на широком использовании ИКТ (О. Коротун). В статье указаны преимущества и недостатки смешанного обучения. Рассмотрены функции и принципы смешанного обучения. Перечисленные методы и средства организации обучения по этой технологии.

Опыт внедрения смешанного обучения в образовательный процесс учреждений высшего медицинского образования свидетельствует, что

эта технология имеет большую перспективу не только в период пандемии и может использоваться на постоянной основе.

Ключевые слова: смешанное обучение, педагогическая технология, обучение, учреждения высшего медицинского образования, COVID-19.

**Korniets N., Slepichko Y., Tertychna-Teliuk S., Kravtsova Y.
Blended Learning as an Effective form of Training of Future Doctors in
the Conditions of COVID-19**

The article is devoted to the issue of using blended learning as a modern pedagogical technology in the context of COVID-19. Blended learning is considered as a purposeful process of interaction between learning subjects, which combines traditional and distance learning models. This process takes place in the classroom and outside it, in synchronous and asynchronous modes, based on the widespread use of ICT (O. Korotun). The article points out the advantages and disadvantages of blended learning. The functions and principles of blended learning are considered. Methods and means of organizing training on this technology are listed.

The experience of introducing blended learning into the educational process of higher medical education institutions indicates that this technology has great prospects not only during the pandemic and can be used on an ongoing basis.

Key words: blended learning, pedagogical technology, training, institutions of higher medical education, COVID-19.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2021 р.

Прийнято до друку 24.09.2021 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Докучаєва В. В.